

9)/EU%20Kids%20Online%20Reports/EUKidsOnlineFinalReport.pdf

4. Медийная и информационная грамотность: программа обучения педагогов. Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям в образовании, —2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214706.pdf>

5. Солдатова Г.В., Шляпников В.Н., Журина М.А. Эволюция онлайнрисков: итоги пятилетней работы Линии помощи «Дети онлайн» / Консультативная психология и психотерапия, – 2015, № 3, С.50–66 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://psyjournals.ru/mpj/2015/n3/soldatova.shtml>

6. Солдатова Г., Зотова Е, Лебешева М., Шляпников В. Интернет: возможности, компетенции, безопасность Методическое пособие для работников системы общего образования. Часть 1, М., «Гутенберг»,— 2013, 165с [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://detionline.com/assets/fil>

ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА І ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ

Козуб В. Ю.
м. Полтава

Анотація. У статті розглянуто проблеми забезпечення психологічної безпеки в державі. З'ясовано роль засобів масової інформації у цьому явищі. Висвітлено основні рівні психологічної безпеки населення. Запропоновано індикатори визначення психологічної безпеки особистості.

Ключові слова: психологічна безпека, якість життя, засоби масової інформації, інтернет, особистість, інформаційна безпека, психологічний стан.

Кардинальні соціально-економічні перетворення в країні, що супроводжуються крахом, кризою і реструктуризацією підприємств і не супроводжуються впровадженням у масову свідомість зрозумілих та доступних більшості населення програм реформ, позначаються на психології кожної окремої людини. Значній частині громадян доводиться усвідомлювати, що стабільність і передбачуваність свого становища залишилася в частині вже прожитого життя, що набуті знання, навички та вміння раптом стали непотрібними, що подальше життя сповнене небезпек і несподіванок, що спланувати своє життя, а тим більше життя своїх дітей, вже неможливо. І в ході цього процесу усвідомлення приходить страх, невпевненість, стрес, які вкрай негативно позначаються на психологічній безпеці особистості. Більшість людей залишилися наодинці з собою в цьому швидко змінному соціально-економічному середовищі. Якість життя населення різко впало.

Засоби масової інформації (ЗМІ), на жаль, різко негативно впливають на рівень психологічної безпеки особистості. Проведений аналіз дисфункціональної і аморальної ролі ЗМІ по відношенню до аудиторії і суспільства, і робляться такі висновки[1]:

1. На зміну просвітницько-пізнавальної, морально-виховної та художньої функцій, колишнім раніше провідними у вітчизняних ЗМІ, в даний час прийшли розважальна, наркотичного-компенсаторна і маніпулятивно-рекламна функції. Загальна дисфункціональність стає характерною для ЗМІ і масового мистецтва в Україні, що явно і неявно діє як засіб відчуження людей, невротизує і стимулює агресивні імпульси, поступово психопатологізує суспільну свідомість.

2. Тенденції у діяльності ЗМІ та в масовій культурі в основному збігаються з ціннісними орієнтаціями та інтересами індивідуалістсько-капіталістичного (в його самому вульгарному варіанті), мозаїчно-прагматичного конформістського псевдоменталітета і кримінально-мафіозного менталітетів, але суперечать ментальності найбільш духовної і морально здорової частини суспільства. Особливо це становище

погіршилося після широкого впровадження нових інформаційних і телекомунікаційних технологій, зокрема Інтернету. В результаті сформувалися особливості інформаційно-психологічного впливу, що позначаються на психіці і здоров'ї особистості [2].

По-перше, мова йде про вплив на індивідуальну свідомість людини як громадянина, що володіє правосвідомістю та менталітетом, духовними ідеалами і ціннісними установками.

Політична реальність нашого життя така, що будь-які інформаційно-психологічні впливи, здійснювані через канали ЗМІ або міжособистісного спілкування (наприклад, чутки), є маніпулятивними по суті справи і нерідко інструментами провокації. І якщо до маніпулятивної природи впливів паперових і електронних ЗМІ більшість населення звикло, визнає їх цивілізованими засобами політико-психологічної боротьби і вже вироблений політичний імунітет і прийоми особистісного психологічного захисту, то щодо анонімних повідомлень, запущених по Інтернету, справа йде складніша.

По-друге, мова йде про інформаційні впливи, які прямо загрожують фізичному чи психічному здоров'ю людини. Такі дії протягом багатьох років формують морально-психологічну атмосферу в суспільстві, живлять кримінальне середовище і сприяють зростанню психічних захворювань. Сектантське проповідництво, поширення містичних ідей, магії, цілительства, шаманства по Інтернету набули загрозового розмаху. Як результат – соціальна і особистісна дезадаптація, а в ряді випадків – руйнування психіки людини.

Однак, ще більш загрозна небезпека викликана поширенням через мережу Інтернет непристойної і образливої інформації, недобросовісної реклами, шахрайських операцій. Можна не сумніватися, що розміщення на Web-сайтах порнографічних картинок, безсумнівно, порушує вироблені в суспільстві стандарти моралі. Треба визнати, що сервери з такою інформацією відвідуються часто, в тому числі дітьми і підлітками. Адже за допомогою Інтернету гарантується куди більша конфіденційність і анонімність, ніж відвідування кінотеатрів або магазинів з відкритою або підпільною порнолітературою і порновідеофільмами. Практично відсутній ризик бути поміченим або впізнаним.

По-третє, Інтернет служить досить зручним майданчиком для підготовки і здійснення інформаційно-терористичних і інформаційно-кримінальних дій. У ньому можуть поширюватися пропагандистські матеріали злочинних організацій, рецепти виготовлення вибухових і отруйних речовин, зброї, наркотичних і психотропних засобів. Уся ця інформація легко маскується під науково-технічну інформацію. Відсутність географічних кордонів, важко визначна національна приналежність об'єктів мережі, можливість анонімного доступу до її ресурсів все це робить уразливим системи громадської та особистої безпеки.

Таким чином, засоби масової інформації як єдине доступне всім джерело вирішення завдань не адаптації людини до мінливого світу, зміни його самосвідомості, а придушення особистості, формування і закріплення цілого ряду психологічних бар'єрів.

Розглянемо принципи, яким має задовольняти визначення такої категорії, як психологічна безпека особи.

По-перше, бажано, щоб психологічна безпека особи була вимірною величиною.

По-друге, психологічна безпека особи повинна залежати від індивідуальних характеристик особистості, її потреб.

По-третє, вона повинна (може) залежати від умов зовнішнього середовища: умов життєзабезпечення, умов діяльності, економічних і соціально-політичних умов в країні.

По-четверте, психологічна безпека особи – це психологічна система відчуттів особистості чогось, що їй потрібно і необхідно, щоб відчувати свою захищеність,

безпеку.

При такому підході психологічна безпека особи може бути різною (високою, низькою) у залежності від особистісних характеристик, освіти, умов зовнішнього середовища, потреб і мотивів, тобто неоднозначно визначається індивідуальністю суб'єкта, а формується як інтегральний ефект взаємодії особистості і зовнішнього середовища.

Низький рівень психологічної безпеки – це відчуття постійної потенційної загрози через невизначеності дозволу маси оперативних і довгострокових проблемних ситуацій, через неможливість передбачити результати своїх можливих дій, через незахищеність від цілого ряду можливих небезпек, які можуть виникати в будь-який час і в будь-якому місці (навіть у власному будинку і тим більше на роботі).

У загальному випадку можна сказати, що значна частина населення незадоволена умовами роботи. Так в [3] відзначається, що основними мотивами незадоволеності роботою є: низька оплата, неможливість проявити себе, віддаленість від будинку, некваліфікованість керівництва, відсутність перспективи професійного зростання, психологічна несумісність з співробітниками, відсутність пілг, погані умови праці, одноманітна праця.

Високий рівень психологічної безпеки – це відчуття постійної задоволеності умовами свого існування в матеріальній, професійній та духовній сфері. Люди, які відчувають таке відчуття, напевно, існують, але їх вкрай мало.

У загальному випадку можна сказати, що психологічна безпека особи - це система відчуття особистістю своєї задоволеності умовами життєзабезпечення своєї сім'ї, умовами праці, соціально-політичним і економічним укладом в країні. Також можна сказати, що психологічна без-небезпека особистості визначається рівнем вирішення протиріч між професійними, матеріальними, духовними потребами та умовами життєдіяльності. Психологічна безпека особистості – це багатовимірна і багаторівнева система.

Перший рівень – це результати оцінки можливості реалізації своїх ціннісних орієнтацій і життєвих установок, які визначаються духовними потребами.

Другий рівень – це реакція на інформаційно-психологічні впливи зовнішнього середовища, які спрямовані на зниження стійкості системи або зміщення центру стійкості.

Третій рівень – це результати оцінки можливості реалізації своїх матеріальних і професійних концептуальних установок і вимог в рамках реального професійного і соціального середовища.

Чим вище якість життя, тим вищий рівень психологічної безпеки особистості. І навпаки, чим нижчий рівень психологічної безпеки особистості, тим нижча якість її життя.

Дійсно, якість життя населення вимірюється чотирма групами індикаторів[2]:

- здоров'я людини, його працездатність і довголіття, яке визначається за тривалістю творчого життя населення. Оцінюється виходячи зі статистичних даних.
- здатність мати дітей і продовжувати рід, що оцінюється за рівнем природного відтворення населення. Також оцінюється за статистичними даними.
- задоволеність індивідуальними умовами буття, праці і станом справ в країні.

Визначається засобом проведення соціологічних опитувань.

- рівень моральних аномалій (вбивств, грабежів, розлучень, кинутих дітей), також визначається виходячи з статистичних даних.

Звідси видно, що психологічна безпека – це третій індикатор (параметр) якості життя населення.

При цьому робиться висновок про те, що якість життя населення залежить від

економічної складової приблизно на 40%, а від морально-емоційної сфери – на 60%. Остання складова і визначається сукупністю рівнів психологічної безпеки конкретних особистостей.

У [2] також доводиться і затверджується, виходячи з літературних даних, що життєздатність людини в значній мірі залежить від його психологічного стану. Так наявність вираженої депресії погіршує фізичне і психічне здоров'я, збільшує смертність у 2 рази. Безвихідь, пригніченість, безглуздість життя, тривожність призводять до пригнічення імунної системи, що сприяє розвитку ракових захворювань. Наявність озлобленості, ворожості, цинізму, гнівності ведуть до значного скорочення життя. Навпаки, відчуття соціальної значущості і корисності, наявність планів на майбутнє і мети у житті, бажання жити, задоволеність буттям збільшують тривалість життя.

Таким чином, зовнішні соціально-економічні досягнення не є гарантом духовного благополуччя і психологічної безпеки особистості, і, як наслідок, – якості життя населення. Ступінь задоволеності умовами життєзабезпечення своєї сім'ї визначається двома складовими:

- задоволеністю безпосередньо житловими умовами;
- задоволеністю роботою життєво необхідних служб (комунальних, транспортних, торговельних, зв'язку, безпеки, ритуальних).

Якість життя і психологічна безпека – це два поняття, які представляють різні сторони одного і того ж процесу. Тому якість життя нерозривно пов'язана із психічною безпекою. Виділення здоров'я у якості одного з механізмів забезпечення психічної безпеки обумовлено тим, що у світовій практиці рівень і динаміка здоров'я, тривалість життя ставляться на перше місце при визначенні умов життєдіяльності людини, оскільки розглядається як базисна потреба людини, головна умова її життєдіяльності.

Список використаних літератури

1. Семенов В.Є. Особливості української поліментальності. Журнал «Міст», №50, СПб.
2. Львов В.М., Смолян Г.В., Шлаєн П.Я. Мережеві інформаційні технології. Журнал «Міст» № 49, СПб.
3. Максимов Б.І. Робочі і директора. Наводити мости. Журнал «Міст», № 42, 2001 р.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В СФЕРІ ОСВІТИ

Таран О.О.
м. Полтава

Анотація. У статті проаналізовано підходи до визначення поняття «інформаційна безпека». Вказано основні причини її порушення та фактори ризику у сучасному постіндустріальному суспільстві. Визначено ознаки порушення інформаційної безпеки школяра під час навчання та пошуку матеріалів у мережі Інтернет. Доведено, що прийняття профілактичних засобів проти порушення інформаційної безпеки є ключовим завданням у навчально-виховному процесі.

Ключові слова: інформаційна безпека, школяр, освіта, навчання, медіа, мережа, Інтернет, суспільство.

Перехід глобального суспільства на нову стадію свого розвитку – інформаційного суспільства – ознаменувався не тільки появою не бачених до цього